

JÓ SZERENCSET

MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

III. évfolyam.

1. szám.

1909. október 3.



Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

kir. bányatanácsos.

Szerkesztőség és Telefon:
o kiadóhivatal: Szerk.: 4.
Selmeczbánya Kiadóhiv.: 5.
Nyomda: 29.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ára: egy évre 12 K.

Az előfizetés megkönnyítésére havi 1 K részleteket is elfogadunk. A megrendelésre vonatkozó aláírások egy évre kötelezők.

TARTALOM: A földkéreg ásvány kincsei és azok értéke. — A „Felsősziléziai vasútfelsősziléziai r. t.” bányászata Rosztokán. — Tudomány-Gyakorlat. Magnetikus előkészítés Monteponiban. — Szemle. Banyamitelés. — Vaskohászat. — Fémkohászat. — Gépészet. — Műhelygyakorlat. — Építészet. — Elektrotechnika. — Tekhnológia. — Közgazdaság. Közgazdasági hírek. — Mérleg. — Piaci hírek. — Hírek. — Személyi hírek. — Hirdetések. — Bányászegyesületek. — Bányahatósági ügyek. — Társadalmi hírek. — Vegyes hírek. — Hírek a külföldről. — Munkásügyek. — Közlekedés. Szakoktatás. — Irodalom. — Ügyviszermertetés. — Lapszemle.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

A földkéreg ásvány kincsei és azok értéke.

— Irla Neubauer Ferencz m. kir. ministeri tanácsos, bányagazgató. —
(Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára.)

Midőn a föld szilárd kérgének ásvány-kincseiről beszélek, minde-
nekelőtt be kell vallanom, hogy mi annak csak nagyon csekély részét
ismerjük.

A föld felületének 510 millió klm² területéből csak 144 m. klm²
esik a szárazföldre, 366 m klm² a tengerekre, vagyis a földfelület 72%-
ka, majdnem $\frac{3}{4}$ része, vízzel van borítva. A föld szilárd kérgének a
tengerek által fedett részét pedig nem ismerjük.

Az északi és déli sarkok közelében, részint tényleg felfedezett,
részint feltételezett szárazföldek teljesen és állandóan jég által vannak
borítva, tehát hozzá-férhetetlenek.

Nagy területeken, különösen az északi-sark közelében, hol azok
ismeretesekek, a jég- és hó-takaró évenként csak rövid időre tűnik el,
de akkor is a szárazföld csak csekély mélységig olvad fel, ott ennél-
fogva szintén ki van zárva, vagy legalább volt eddig kizárva, mélyebb-
ható kutatás lehetősége.

A nagy síkságok oly dús termésűek, hogy az ott lakóknak nincs
arra szükségük, hogy a föld mélyét kutassák, részint oly dús növény-
zettel vannak borítva, — mint az Amazonas síksága, India, az indo-
khinai szigetek, — hogy alig megközelíthetők és a föld pusztá kérgét
csak vízmosásoknál lehet látni.

Részben puszták ezen síkságok és akkor szintén megközelíthet-
lenek, mint a Szahara nagy része, az arábiai, a Góbi sivatag és Auszt-
rália belseje.

Másutt megint a bentlakók maguk nem kutatják a földkéreg belsejét, idegeneknek nem engedik meg azt és ha maguk tudnak is földalatti ásványkincsekről, velünk nem közlik (pl. Afrika belseje), sőt lehetőleg eltitkolják (példa erre a kínai birodalom).

Más népeket a vallásuk tiltja el a bányászattól, mint a mohamedánokat, melyek pedig Ázsia és Afrika nagy területeit lakják, sőt Európa egy részét is birják.

Afrika belseje úgyszólván ismeretlen, itt ép úgy, mint az oczeáni szigeteken, mely utóbbiak csak részben vannak átkutatva, a lakosság legtöbbször ellenséges magatartást tanúsít az idegenekkel szemben, bányászati kutatások tehát csak is az európai államok gyarmataira szorítkoznak, de itt sem veszély nélküliek.

Összefoglalva a mondottakat, csak Európa közép és nyugoti részét, valamint az Egyesült államok egy részét tarthatjuk jól átkutatott és ismert területeknek úgy, hogy számba véve még egy néhány kisebb területet, bátran állíthatom, hogy a száraz föld alig 5%-ka van oly mélységig átkutatva, hogy ásvány-kincseiről azt állíthatjuk, hogy ismerjük.

De ez sem áll teljesen, mivel a legnépesebb és bányászati tekintetben legalaposabban átkutatott országok földje is napról-napra nyújt meglepetéseket, új és eddig még nem ismert ásványkincsek feltünésével.

Maradnak tehát leginkább csak a hegyes vidékek, melyeket ismerjük, ezek, közül azonban a nagy hegységeket megint ki kell vennünk, mert ezek oly tömegesek és magasak, hogy sokszor meg sem közelíthetők.

Be kell tehát vallanom, hogy előadásom tartalma fentieknél fogva nem fog a címének megfelelni, mivel a föld-kéreg ásvány-kincseit tényleg nem, vagy csak kis területen ismerjük. Időelőttinek látszik tehát erről szólni akarni, mivelhogy azonban kérdéses, vajon az emberiség fogja-e valaha a földkéreg belsejét teljesen megismerni és ha igen, az csak mérhetetlen hosszú idő után lesz lehetséges, azért még sem tartom érdektelennek, ha csak azt is sorolom fel, amit ma tudunk.

Midőn az ásványoknak és fémeknek az ismert földterületen való elosztásának ismertetésére áttérek, csak nagyjában sorolhatom fel azon lehelhelyeket, hol azok előfordulnak, részletekbe — még hazánkra nézve sem, amelyet amugy is legjobban ismerjük — nem bocsátkozom.

Kezdve Európával tudjuk, hogy Anglia a bányászat elsőrendű hazája. Az ott előforduló nagy mennyiségű és kitűnő kőszén és vaskő tette lehetővé iparának oly bámulatos kifejlődését, annak szerencsés földrajzi fekvésével karöltve.

A vaskő sokszor találta a kőszénnel ugyanegy bányában. Nyersvas termelése megfelel az egész világtermelés $\frac{1}{3}$ részének.

De van ott még ón, réz, ólom és grafit is.

Belgiumban is sok a jó kőszén, van vagy 100 mivelhető telepe

vasércze, azonkívül cinkfényleje, gálmája, valamint, hogy ólomérczezel is bír.

Franciaország feketeköszén bányáiról nem igen régen hallottunk megrázó gyászhirot, de nem csak északon, honnét az eredt, hanem középső részein is fordul elő jó köszén, de nem elégíti ki az ország szükségletét. Vaskőben gazdag (Lotharingia, Franche-Comté és Berry), azonban ebben is bevitelre szorul, ólom és rézfém kevés fordul ott elő, amit termel, legnagyobbrészt idegen országok érceiből származik, van kősója is.

Az iberiai félsziget Európának hasznos ásványokban leggazdagabb országa, bányászata régen híres volt, azonban Amerika felfedezése után elhanyagolták és csak újabb időben indult ismét lendületnek.

Van fekete és barna szene, vasköve, ezüstércze. Rio-Tintóban rézérczeket bányásznak, Almadenben higanyt; kősó, kovand-fosforit-bányái híresek, leginkább külföldi vállalatok művelik ott a bányákat.

Spanyolország nem igen értékesíti ásványkincseit, jobban Portugália.

Skandináviában főképp vasércz találtatott nagy mennyiségben, leginkább Svédországban. Rézércze sok van, ellenben kevés az ezüstje; ólmot, kobaltot és nikolt is nyernek. Kőszene nincs, miért is a vasérczeket nem lehet kellőleg kihasználni, azért kiviszik; csak Svédország déli csúcsán találtak kevés kőszent. Kősó Svédországban nem fordul elő, Norvégiában pedig felette kevés. Dániában a bányászat tőzegré, kevés szénre, porcellánföldre szoritkozik.

Hollandiában nyernek tőzeget és kevés kőszent.

A Német birodalom bányászata nevezetes. Főtermékei: köszén, vas, só. Közel két millió embert foglalkoztat bányáiban és kohóiban.

Nagy mennyiségben állít elő cinket, ólmot és rezet is, továbbá ezüstöt; aranyat azonban nem.

Svájcban, mindenféle ásvány van, a bányászat azonban jelentéktelen.

Ausztria bányaterménei főképp köszén és barnaszén, híres jó vasércze, előfordul azonkívül ólom, réz, ezüst, cink, higany, kősó és petróleum (utóbbi Galicziában).

(Folytatjuk.)

A „Felsősziléziai vasútfelszerelő r.-t.“ bányászata Rosztokán.

(Igló könyve 253—254. oldal.)

Rosztoka bányászata, mint Szepesmegye többi bányászata is, nagyon régi. Még ma is láthatók oly munkálatok melyeken a legegyszerűbb szerszámok nyomai észrevehetők. A bányaművelés kezdete tehát még a XV. század előtti időre vezethető vissza. Elsősorban csakis

rézérczet kerestek és azt művelték a XIX. század közepéig. Csak a múlt század közepén kezdték meg a vasércz termelését, mely ma is a bányászat főágazatát képezi.

A birtokviszonyok szabályozva egyáltalán nem voltak, ahány bánya, anynyi birtokos volt. Csak nagyon későn alakult ki a rendes birtokviszony és a Kassa-Oderbergi vasút kiépítésével fejlődésnek indult a rosztokai bányászat is. Ezen vasúti vonal kiépítése után fogott hozzá az Osztrák-Magyar kohótársaság a Márkusfalváról Rosztokáig vezető 18,6 km. hosszú hegyipálya építéséhez. Sajnos, hogy kevéssel rá a vasiparban általános hanyatlás állott be, minek következtében a bányák művelése megszűnt. Később Witkovicz vette meg a birtokot, 1889-ig dolgozott is, de ugyanezen évben eladta azt Friedenshüttének. Akkor a

birtok még igen csak az utolsó alakult az egész bányák özszevá-séges egészszé. pontból felemlí-rosztokai érczte-zöldes, kemény nak, nagyrészt nak és kvarcz-vaspát felső ré-tan rézkovacs is a mélység felé. Az ércztelepek 5^h majd pedig 11^h alatt csapnak.

telepei fiatalab-tokaiak, több ré-elő, vaspát mel-

lyett ankeritet, vaskovacs helyett kénkovacsot tartalmaznak igen sza-bálytalan telepeken. Az ércz igen szilárd, de ankerittel és homokkő-vel vegyesen.

A nagy mértékben való kivándorlás következtében nagy munkás-hiány állott be úgy, hogy idegen munkásokról kellett gondoskodni és azokat telepíteni. Munkásházakat építettek és a lakásokat olcsón bérbe-adták.

Arra is kellett törekedni, hogy a drágább emberi munkaerő gép-erő által pótoltsék, ami meg is történt, amennyiben a legmodernebb fűrógépeket állították fel, melyek kitűnően beválnak.

A Rosztokán és Graetl bányatelepen termelt érczet a hegyi pályán szállítják Márkusfalvára. A hegyi-pálya 18,6 km hosszú, 750



Mischitz Nándor
márkusfalvi igazgató.

kicsiny volt és évek folyamán birtok a kisebb sárlása által egy-

Geológiai szem-tendő, hogy a lepek többnyire pala között van-vaspátból álla-czal vegyesek. A tegeiben elszór-található, mely mindinkább fogy.

10°—17^h 10°,
10°-ig 50°—80°.

A Graetl ércz-bak, mint a rosztogben fordulnak lett kvarcz he-

mm sintávolságú és 25 $\%$ -kal emelkedik. A mozdonyok 4-szeres összeköttetéssel bírnak, 22 tonna súlyúak és forgató állvánnyal vannak ellátva.

A mozdonyok és kocsik épségben tartása céljából Márkusfalván a kellő gépekkel felszerelt nagyobb javítóműhely van. A Kassa-Oderbergi és a hegyi pálya közötti területen van a pörkölő-telep, mely negyven darab 4 méter magas pléh-kemenczéből áll, melyekben az ércz pörkölődik. Itt raktározzák és innen szállítják a pörkölt érczet rendeltetési helyére.

Az egész bányatelepnek 20 esztendő óta a felsősziléziai Friedenshütte a birtokosa, mely Márkusfalván az üzem vezetésére bányakezelőséget alapított, mely a pénztári és a könyvelési munkát is végzi. A bányatelepen mérnöki hivatal van, mely a bányauzemet a kezelőség utasításai szerint vezeti.

A munkásgyermekes iskoláztatásáról a rosztokai népiskola gondoskodik, melyben egy pap és egy tanító 70 gyermeket nevel.

A társláda és betegsegélyző pénztár betegség, munkaképtelenség vagy halál esetén gondoskodik a tagokról. A társláda vagyona jelenleg körülbelül 38000 korona.

A munkások létszáma 700 ember. A bérek és anyagiak évi kiadás-összege 800000 korona.

A bányatelep gondnoka *Mischitz Nándor*, aki humánus érzelmeinél fogva a munkások sorsát szíven viseli és társadalmi érintkezés közben megszerezte a maga számára a köztiszteletet.

Tudomány-Gyakorlat.

Magnetikus előkészítés Monteponi-ban.

(Ferraris E-től.)

A gálmának az előkészítése nagy mennyiségű cink- és vasérczkeveréket, valamint sok cinket tartalmazó dolomitot termel, amelyek igen közel egyenlő tömötséggel bírnak. Ezeket az érczeteket gyengén redukáló pörkölésnek vetik alá, mi közben a vasérczek mágnesesekké lesznek, a cinket tartalmazó dolomit pedig megég. A pörkölt érczet magnetikus úton szeperálják és végezetül hidraulikus ülepítő szitákon feldolgozzák. E mellett először is a vasérczet különítik el, ülepítés közben a pörkölt dolomitot pép alakjában választják le, — míg a megmaradt cinkokszidot külön kitermelik. A forgó kemenczéknek a hosszúsága 13 m, kazánlemezéből előállított köpönyegüknek külső átmérője 1:30 m; tüzetálló téglákból előállított béllelésüknek a vastagsága 0:5 m, 6 $\%$ lejtőséggel, nyolcz kerékre vannak állítva; óránként tizenhat fordulatot tesznek. Félgáz-tüzeléssel fűtik; a tüzelő-szert vastag rétegben adják fel a 0:5 m² területű rácsra s az alsó szelet Körting-féle

gőzsugár-fujtatóval vezetik a tüzelő-rács alá. A képződött gázok a rács oldal-falaiból kisugárzó meleg által s a leszálló pörkölék által felhevített levegőben, a kemenczében égnek el. Három ilyen kemenczében, az 1906. év folyamán a következő eredményeket érték el:

A három kemenczének órákban kifejezett üzemideje	15,800
Feladás, tonnákban	15,137.6
Kihozott pörkölő-termék, tonnákban	12,184.2
Felhasznált barnaszén, tonnákban	2,296.89

A használt barnaszén 23% hamut tartalmazott, fűtőértéke tehát alacsony volt. A barnaszén, mert a közelben termelték, igen olcsón lehetett beszerezni. A kemenczékről elvonuló fáradt gázok hőmérséklete 300—350° minék következtében, gőzkazánok fűtésére még alkalmasak lévén, a gőzsugár fujtatók üzemköltségeinek csökkentésére jól felhasználhatók volnának. A pörkölés költségeit, a kész pörkölék tonnájára vonatkoztatva, a következőképp állapították meg:

Fűtő anyag, frankokban	3.2500
Kézi munka, frankokban	0.7376
Gőzsugárfujtató s üzemelő, frankokban	0.5000
Kénes és javító munkák, frankokban	0.2651
Összesen, frankokban	4.7527

A redukáló pörkölés, a nyers ércz minden tonnájánál, kerekszám 3.825 frank költséget okozott. A magnetikus előkészítés céljaira az első időben az ismereteseznek feltételezhető magnetikus kerekeket használták. (L. különben: Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, 1892. éf. 20. sz.) Utóbb azt tapasztalták, hogy a szeperáció sokkal élesebb lenne, ha sikerülne elérni azt, hogy a magnetikus szemek felemeltesenek anélkül, hogy a nem magnetikus szemek helyzete megváltoznék. Evvel azt akarták kikerülni, hogy az egyes vasérczszemekre ható magnetikus erő, nem magnetikus szemeket is befolyásoljon. A szeperáció folyamata legtökéletesebb akkor, ha a szeperálásra kerülő termék, horizontális síkon, vékony rétegben, egyenletesen elosztva van, fölötte pedig bizonyos távolságban valamely mágnes-patkó lassan elvonul. A magnetikus kereket ezért 1894-ben új magnetikus szeperáló készülékkel cserélték ki, s e készülék a hozzá fűzött reménykedést ideálisan tökéletes munkával honorálta. Szerkezetét ez újabb készüléknek röviden a következőképpen lehet leírni. A mágnespatkó, szállító-szallag fölé van szerelve; — ez a vas- és egyéb érczek keverékét, vékony rétegben, a magnetikus mező hatáskörébe hozza. A magnetizált szemek felemelkednek ugyan, a pólusok síkjaihoz azonban oda nem tapadhatnak, mert a pólusok és a szállító szallag közé kaucsuk-szallag van iktatva, amely a felemelt szemeket visszatartja. Monteponiban hat mágnes van munkában; a kaucsukszallag, a mely a szemeket oldalasan tolvaviszi, ezeket csak a pólusok egyikéhez

erősített ormányig szállítja, honnan ezek az alsó, párhuzamosan kifejlesztett szállagra lehullanak. Ez alsó szállag, szállítószállag módjára működik és a vasérczet a kihordó csatornáig elviszi. A keresztben elhelyezett szállagokról a mágnesek a vasérczszemeket leemelik, mire a nem mágneses maradékok, gyűjtőcsatornába lehullanak, a honnan az épület alsó szintjén elhelyezett hidraulikus ülepítőkre jutnak. A cinkérczetet dúsító folyamat itt jut teljes befejezésre. Hogy az érczek a mágnesek alatt egyenletesen elosztassanak, serlegmű segítségével megemelve, száraz rázó-szitákba kerülnek, ahol, hatféle szem nagyságba külön osztják. A rázó szita nyolcz farugón függ úgy, hogy külponos tárcsa s tolórúd közvetítésével, első perczenként 400 rövid ingást végezhesen. A szitának galandbőségét akként állapították meg, hogy minden mágnes egyenlő mennyiségben kapjon anyagot az elektromagnetikus szeperálásra s, hogy a szeperálásra kerülő szemek 0,5, 1, 2, 3, 6 és 10 mm átmérősek legyenek. A 10 mm nagyságig, a szemek abba a tölcserékbe kerülnek, amelyekből a transzportszíjak az anyagot a mágnesek alá viszik; a 10 mm-nél nagyobb átmérővel bíró szemeket elaprózzák, hogy így a magnetikus szeperálás alá visszavigyék. Kisebb tételeknek elektromagnetikus szeperálására, csupán egy mágnessel ellátott kis gépet használnak Monteponi-ban, a melyekben a keresztbe haladó transzport-szállag helyébe rázócsatornát alkalmaztak, amely a szeperálandó vas-cink-ércz-keveréket, tölcseréből kapja s viszi tovább. A vasércz szemeket itt is gummiszállag szállítja el s ejti le a gyűjtő-csatornába. A szerkezet mozgatására kisebb elektromotor szolgál. A leírt telep mágneseseinek mindenike 100 W-ot, a kis szeperátor mágnesese 165 W-ot használ fel. A nagy telepen a magnetikus mezőnek a szélessége állandó; a kis gép jobbra-balra, csavarosan eltolható mágneses mezővel dolgozik. A hat mágneses telepen óránként egy, a kis szeperátoron óránként fél tonna érczet lehet feldolgozni. *Ow.* (30.)

Szemle.

Bányamivelés.

Szerkezet kast-vezető-léczeknek kenésére.

A kast-vezető-léczeknek kenésére szolgáló szerkezet. kenőszertartóból, csilléből és nyújtható könyökös fecskendező-csőből áll. Az edény a csillére szilárdan van megerősítve. A fecskendező csövet. két csavarmenetes kapcsolóval ellátott könyökcsukló köti hozzá az edényhez. A kenőszert, mely szappannak és grafitnak keverékéből áll, az edénybe töltik, az edény fődélét lezárják és kellő mennyiségben nyomott levegőt szorítanak beléje, a készüléket a kasra rátolják. a fecskendező csövet beállítják és az egész szerkezetet állá-

sában rögzítik. A kas erre 6 m másodpercenkénti menetsebességgel megindul, mi közben a kifolyó szappansugár erősségét, szabályozó csappal szabályozzák. A zsompra való leérkezése után a készüléket a felmenő kasra tolják fel és a fecskendezve kenő munkát, most már felfelé menő irányban, a másik aknaosztály vezető-léczetén végezik. A négy kastvezető lécznek kenése, 700 m aknamélységet feltételezve, rendes körülmények között és minden mellékes-munkának beleszámításával átlag félóra alatt elvégezhető. *Br.* (28)

Vaskohászat. | **Schneider & Co. féle mangánacél.** *A Sir Róbert Hadfield* által feltalált mangánacél, az öszses eddig ismeretes aczélfajoktól, kopás elleni nagy ellentálló képessége folytán igen előnyösen különbözik. E tulajdonság az egész tömeget jellemezi s így a cementált és hirtelenül hűtött acélok felületi keménységével nem azonosítható. Ebből az okból igen keresett anyaggá vált. Nagy szívóssága mellett, még ütés ellen is jóformán érzéketlen és kitűnően alakítható. Nem magnetikus. Ellentálló-képessége: 75 Mikrohm cm^3 . Kovácsolása s hengerlése nehéz és nagy gyakorlatot követel. A Schneider czég ujabban mangánacél-síneket gyárt és azt állítja, hogy az új acélananyagból készült sínek kopása rendkívül csekély s föltétlenül egyenletes. Igen jónak bizonyult kötőrő-gépek, törő-pofáinak gyártására. Nagyfokú keménysége, gépekkel való megdolgozását lehetetlenné teszi úgy, hogy az alakdarabokat öntés útján kell előállítani. Hengerlését és kovácsolását az teszi rendkívül nehézé, hogy azon időintervallus, a mely alatt e munkákat elvégezni kell, igen szűk határok között mozog. *Jg.* (21.)

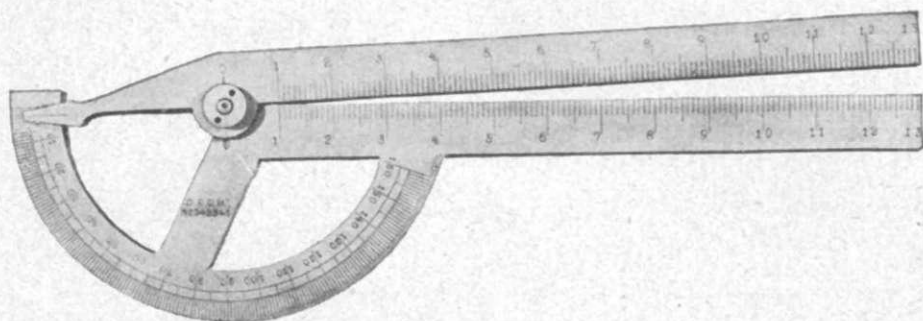
Fémkohászat. | **Kombinált pörkölő- és ömlesztő folyamatok rézérczek számára.** Két új ily folyamattal kísérleteznek ujjabb időben Amerikában. A *Fink-folyamattal*, 20%-os rézszinporokat dolgoznak fel fémrézzé. A használt készülék két egymást majdnem érintő, forgó pörkölő hengerből áll, amelyeknek átmérője s magossága egyaránt 2,7 m. A két henger végei, közepükön vezetékkel, külső végükön a kéménynyel kapcsolatosak. Tüzelőszerűl petróleumot, vagy porszenet alkalmaznak, amelyet nem külön tüzelőhelyen, hanem a hengerek közepén égetnek el. A fúvószelet is a közepén vezetik be a hengerekbe. A mint a pörkölést az egyik hengerben bevégezték a másik hengerben pedig a rézkéneskőnek a koncentrációja be van fejezve vagy a hólyagos rézkéneskő maga készen áll, ez utóbbit lecsapolják de úgy, hogy a salakot benne hagyják a hengerben. Az új érczadást a salakhoz adják fel. E közben az első hengerben lepörkölt érczet tovább dolgozzák fel. Az eléggő kén és a forró gázok, új tüzelő szernek a hozzáadása nélkül elvégezik a másik hengerbe frissen feladott ércz-

nek a pörkölését. A *Calton-pest*, tulajdonképpen alig egyéb oly nagy méretű Martin-kemenczénél, amelynek pesttálpai lejtősek és középen nagy csatornában találkoznak egymással. Az érczet (el nem aprózottat is), a kemenczének egyik oldalára feladva, a másik oldal felől forró levegőt és gőzt vezetnek az adás fölött el. A mint a pörkölés az egyik oldalon be van fejezve, a kemencze másik oldalára friss érczadást raknak fel; a gáz áramlását megfordítják és az olaj-tüzelőnek elégetéséből származó lángot közvetlenül ráirányítják a lepörkölt érczre. A réztartalom e közben koncentrálnodik; a rézkéneskő és a salak a középcsatornán lefolynak s az elvonuló gázok a kemencze másik felére frissen feladott érczetet megpörkölik. A kemencze minden részében kőből épült. A tüzelő szerben való fogyasztás itt, az aknáspestek tüzelő-szer fogyasztásának alig 35%-a. A rézkéneskőnek fémbe való tartalma 42%-ig felszál. (Elektr. and. Metall. Ind. 1909. 287. old. Cr. (94.)

Gépészet. | **Kazánkőnek eltávolítása gőzkazánokban.** *Schrör*
R. új (N. B. Sz. 207936. sz.) kazánkövet letakarító
mekhanikai készülékének a szerkezete a következő: A viszonyoknak megfelelő hosszúsággal bíró hajlítható görönd, valamely $\frac{1}{2}$ PS erősségű elektromos motorhoz van kapcsolva; a göröndhöz a gép csatlakozik amelyben, a munkahenger, megfelelő keretbe van ágyazva. A hengerre vésők vannak szerelve. A vésős hengert, a kazánkőnek a keménysége szerint, esetleg drótkefe-hengerrel is pótolni lehet. A motornak perczenként való fordulás-száma: 1000. A gép akként van megkonstruálva, hogy fogas-kerék-átvitel közvetítésével, a vésős-henger, illetőleg a henger-kefe, kétannyi fordulatot végez mint a hajtó-görönd és a motor. Az igen nagy forgássebesség eredménye, hogy a teljesítés meglepően nagy és a kazánkőnek kopogtatással való eltávolításának munkaeredményét jóval meghaladja. Rázó mozgást nem érez a munkás, mert ennek a hatását a vezetékek felfogják. Igen nagy előnye a készüléknek, hogy a munkás nem kényszerül a kazán szűkebb térségeibe befurakodni, mert szerszámját tetszőlegesen meghosszabbítható nyélhez erősítheti. Hosszabb időig üzemen kívül állott gőzkazánok kazánkőlerakódása többnyire teljesen ki van száradva s ekkor a por képződését alig lehet mással, mint locsolással megakadályozni. A kazán belső üregében lebegő porszemek eltávolítására ventilátorok igen jó szolgálatot tehetnek. A készüléket bármely elektromos világító vezetékhez hozzá lehet kapcsolni. *Bk.* (22.)

Műhelygyakorlat. | **Konuszmérték és fokmérő.** Engelhardt
(Leipzig Pl. Zschochersche Strasse 70.)
konuszmértéknek nevezett új műhelyszerszámot hozott a forgalomba, melylyel a konusok ferdeségének fokokra és viszont való átszámítását

fölöslegessé, mert a mondott értékeknek közvetlen leolvasását lehetővé teszi. Használás-módja röviden a következőkben körülvonalozható: Ha pl. valamely konuszt, amelynek 110 mm hosszúságára számított emelkedése 34 mm, az esztergályozó padon elkészíteni akarjuk, a mértéket 110 mm-nél, az emelkedésnek fél értékére, vagyis 17 mm-re megnyitjuk. A mutató 9°-ot jelez. A szupport, forgó-részét ugyancsak 9 fokra kell beállítani, mire rögtön a helyes állásban van. Kis konuszoknál, a kétszeres hosszúságot és az egész emelkedést, 13 cm-nél hosszabb konuszoknál pedig a hosszúság felét és az emelkedés egynegyed



részét is lehet venni. Oly esetekben a mikor igen hosszú konuszokat kell esztergályozni, a hosszúság tizedrészével és az emelkedés huszad-részével számolunk. A mértéket éppen így lehet konikus fúrások, kapcsolások, stb. mérése közben alkalmazásba venni. Kúpkerékeknél a fokokat a rajzról, a konusz mérték segítségével lehet leolvasni s e leolvasás adatai szerint lehet a szupportot beállítani. Gyaluló- és frézelő-gépeknél hasonló módon használjuk a konuszmértéket, csak hogy ekkor a mérőnek a megnyitásánál, nem fél, hanem egész emelkedéssel számolunk. A csavar közepén átvezető fúrás a készüléknek, rajzok, központosító szegeire való felhúzását teszi lehetővé. *Lts.*

Építészet.

Vasdeszkákból készült kutak. A vasdeszkák legnagyobb előnye, hogy velük görbevonalú nyílásokat könnyen lehet bélelni, könnyen elhelyezhetők (verés által), ellenállóak és víz által át nem hatolhatók. Eleinte csak gátak készítésénél használták és főleg alapozásoknál; manapság Amerikában vasöntőművekben, kutak készítésére stb. gyakran használják. A floridai Palmette Phosphate-Co. telepén használt három lépcsőzetű kut pl. 11 m. mély. A kut legalsó része 2 m, a felette lévő 2,5 m, a legfelső része 3,0 m átmérőjű. A legalsó és a középső kutrészt vasdeszkákból készítették, melyek 5,5 m, illetve 3,6 m hosszúak és 0,3 m szélesek, folyó meterenként 16 kg súlyúak. A legfelső kutrész körülbelül 2 m mély és téglafalazású. A különféle átmérőjű részek között betonnal állítják elő a vízmentességet, amit 30 cm vastagságú gyűrűben helyeznek el ugyanoly vastagságú homokágy felett. A deszkák egyik szélé vastagítva van úgy, hogy olyan

az alakja, mintha vaslemezhez hosszában, vasrúd volna forrasztva; a deszka másik széle úgy van alakítva, hogy a másik deszka vastagított része abba mintegy hosszú hüvelybe csúsztható legyen. Kut készítésénél az ily deszkákat egymásután körbe leverik és azokon belül a földet kiemelik. *Mm.* (35.)

Elektrotechnika. | **Nagy erőátviteli telep.** Amerikában a 100.000 V feszültségek az elektromos telepeknél mindig gyakoriabbakká válnak. Legközelebb Torontó, Hamilton, London, St. Tomas és Ontario-tartománynak más városait 480 km hosszú tápláló vezetéken elektromos árammal fogja ellátni a Hydro-elektro-társaság. A kezdetben elosztás alá kerülő energia 30.000 KW lesz; a vonal a Niagara vízesés transzformáló állomásából indul ki, ahol 12000 V kapcsolófeszültséget 110000-re emelik föl és északnyugati irányban 50 km-nyire viszik Dundas helységbe. Itt a vonal szétválik, az egyik ága északkeleti irányban az Ontario tava mellett 65 km-nyire Torontóba megy, míg a két másik ág nyugatra London felé indul. E két vonal közül az északi 190 km, a déli 120 km. Londonból egy 25 km-es vonal délfelé St. Tomasba visz. Londonból jövő évre új 160 km-es vonalat terveznek a Detroit-folyó mellett fekvő Windsor városba. A három vezeték erős alumínium-kábelekből áll, amelyek átmérője 58 mm. Összesen 500 t alumíniumot használtak föl. A vezetéket rácsos aczélból készült árbócokon vezetik; ezek 20 m hosszúak és két méter mélyen vannak a földbe alapozva, egyenesben 165, a görbületekben 30 m-nyire vannak egymástól, összesen 3200 ilyen árbócot állítottak föl 7500 tonna súlyal. A Humbert-folyót 375 m-es szabad nyílás íveli át; a Weland csatorna átvezetésére különleges árbócokat kellett felállítani, hogy a hajók számára 45 m magasság biztosítsék. Szigetelő-kül korong-formájú függő izolátorok szolgálnak és pedig 5 darab minden vezetéknél *Mm.* (35.)

Tekhnológia. | **Tüzetálló kő.** Tiszta kvarcot 1500° C-ig felhevítve, kihülése után porrá őrlik. E port mészszel keverve műkö-formákba sajtolják s tovább úgy kezelik, mint az a mészhomok-műkövek előállításánál szokásos. (1907. febr. 11-én kelt 25540 sz. svéd szab.). *Cr.* (96.)

Közgazdaság.

Közgazdasági hírek. | **A magyar vasérczkivitel megátolása.** A vasérczkivitel kérdése régóta foglalkoztatja a magyar gazdasági közvéleményt és évek óta folyik a tollharcz annak a megátolása érdekében. Az érdekelt

tényezőik. hivatkozva a külföldi államok példájára a kormánytól kértek intézkedést nemzeti kincseink eltékozlása ellen. Ez a kérdés azonban sokkal jelentősebb, semhogy azt máról-holnapra el lehetne intézni. Az akcióval szemben sorompóba léptek a kisebb vasércztermelők és kimutatták, hogy az érdekeltek kívánságának teljesítése súlyos válságba sodorja őket. A régi tarifális kedvezmények mellett még valahogy boldogulni tudtak a külföldön, ahol eléggé kedvező fogyasztó piacot talált a magyar vasércz. A kedvezmények megvonásával új helyzet támadt s a kisebb vasércztermelők kénytelenek más megoldás után nézni. A magyar vasércznek külföldre vitele ezentul nem jövedelmező, sőt sok helyen deficitbe sodorta a kisebb vashányáüzemeket, amelyek mégsem szüntethetik be a bányászatot, mert a bányatörvény rendelkezései szerint az adományozott bányateleken állandóan folytatni kell az üzemet s ennek elmulasztása a jogosítás elvonásával jár. A vasérczkivitel kérdése körül harc még nem ért véget. Az »Orsz. M. Bányászati és Kohászati Egyesület« Körnöczbányán most lefolyt kongresszusán is szó esett róla. Az elnöki jelentés beszámolt arról, hogy az egyesületnek ebben a kérdésben a kormányhoz intézett fölirata legálább részben eredménynyel járt, de nem oly mértékben, amint azt az egyesület óhajtotta. A kormány éppen most foglalkozik ezzel a kérdéssel s mint megbízható forrásból értesülünk, a döntés már nem késhe sokáig. A kérdés végleges megoldását a zavaros politikai viszonyok hátráltatják. *Et.* (228.) — **A Szápáry kőszénbányavállalat tökeemelése.** Lapunk egyik előző számában foglalkoztunk a Szápáry kőszénbánya r.-t. helyzetével s rámutattunk azokra a bajokra, amelyek ennek az életképes vállalatnak a fejlődését hátráltatják. A pénzügyi bajok szanálása érdekében a legutóbbi közgyűlés döntött és elfogadta az igazgatóság előterjesztését a tökeemelést illetőleg. A határozat értelmében most a társaság eddigi 1,000.000 korona alaptőkéjét 1,200.000 koronára emelték föl, 500 darab egyenkint 400 korona névértékű részvény kibocsátásával. *Et.* (226.)

Mérlegek.

A rimamurányi részvénytársaság mérlege. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasműrészvénytársaság a napokban tette közzé mérlegét, amely a következő eredményt mutatja: *Mérleg.* Vagyon: Erdő és földbirtok 4,633.072 korona 15 fillér, építmények; a) hengerművek 4,973.116 kor. 56 fillér, b) kohótelepek 2,614.569 korona 68 fillér, c) vasútak 1,928.436 korona 62 fillér, Bánréve nádasdi vasut 853.200 korona, gépek számlája 3,083.125 korona 18 fillér, bányatelepek: a) kőszénbányák 1,597.464 korona 78 fillér, b) vasérczbányák 1,882.637 korona 25 fillér, sajóvölgyi bányák és kohók 2,861.977 korona 27 fillér, bikási ingatlan vételszámla 524.510 korona 31 fillér, értékpapírosok: 59.215 darab Hernádvölgyi részvény, 19.902 ³/₄ darab Unió-részvény, 12.483 ¹/₃ darab Kaláni részvény és különféle értékpapírosok 17,844.921 korona 65 fillér, leltári számla 4,098.121 korona 73

fillér, pénztári számla 711.599 korona 81 fillér, váltószámla: váltóállomány a tárczában 2.690.197 korona 18 fillér, előre fizetett biztosítások számlája 99.599 K 90 fill., adósok 18.725.679 K 26 fill., szénfakészlet 366.873 K 32 fill., üzemi anyagok: készletek leltár szerint 8.248.268 K 48 fill., féltermény és készárúraktár: féltermény és készárúkészlet 5.179.478 korona 90 fillér; összesen 82.916.850 korona 03 fillér. Teher: Részvénytőkeszámla 32.000.000 korona, tartaléktőke-számla 13.950.885 korona 86 fillér, külön tartalékszámmla 8.100.000 korona, póttartalék-számla 400.000 korona, gépek és épületek föntartási tartalék 10.817.376 korona 88 fillér, bányaeértékek leirási tartalék 1.070.050 korona 86 fillér, bikási ingatlan leirási tartalék 524.510 korona 31 fillér, osztalékfizetési számla (fől nem vett osztalék) 3200 korona, adótartalék 700.000 korona, hitelezők 7.444.191 korona 78 fillér. Nyereség- és veszteség-számla. Maradvány a múlt évről 1.193.371 korona 58 fillér. 1908—1909. évi tiszta nyereség 6.712.915 korona 76 fillér. Összes nyereség: 7.906.634 korona 34 fillér. Összesen 82.916.850 korona 03 fillér. Nyereségi és veszteségi számla: Tartozik: Gépek és épületek föntartási tartalékszámmlának: alapszabályok szerinti leírásokért 196.186 korona 99 fillér, rendkívüli leírásokért 1.000.000 korona, bányaeérték leirási számlának: bányafőlszerelés elhasználásáért alapszabályok szerinti leírás 63.420 korona 79 fillér, adótartalék-számlának: tartalék adófizetésre 700.000 korona, közöltségek számlájának: üzemi kiadásokért 1.276.955 korona 31 fillér, mérlegszámmlának 7.906.634 korona 34 fillér; összesen 11.143.197 korona 43 fillér. Követel: Nyereségáthozatal múlt évről 1.193.718 korona 58 fillér, üzemi és kamatjövédalmi számlától 9.501.459 korona 40 fillér, gazdasági és erdőbirtok tiszta jövédalem 448.019 korona 45 fillér; összesen 11.143.197 korona 43 fillér. *Bp.* (225.)

Piaczi hírek. | ÉRTÉKPIACZ. A Salgótarjáni részvényei.

A szeptember 27-iki börzei üzlet szilárd alaphangulata legfeltűnőbbben a Salgótarjáni Kőszénbánya részvényeinél jutott kifejezésre. A részvények árfolyama ugyanis 611 K-ról 626 K-ra szökött fel. Az értékeket úgy Bécsben, mint Budapesten élénken keresték és vásárolták. Beavatott körök a társaság *a handlovai szénbányáinak kitűnőségével* okolják meg a részvények árfolyam javulását. *Et.* (227.) — **A rimamurányi csoport győzelme és a tőzsde.** Megirtuk, hogy a Rimamurányi harc legszenzációsabb csattanója az volt, hogy a Rimamurányi bankárai 88.500 drb részvényt helyeztek le s ezzel még a közgyűlés előtt biztosították a legteljesebb győzelmet csoportjuk számára, mert velük szemben a támadó csoport mindössze csak 40.000 drb részvényt tudott letenni. Ezt az óriási többséget tőzsdei körökben egyáltalában nem remélték és mikor a lapok közlései nyomán ismertté lett a zárlat eredménye, szinte hihetetlenek találták azt. Ennek következtében természetesen a tőzsdén megkezdődött az árhanyatlás, mely a legközelebbi napokban egyre nagyobb arányokat fog ölteni. Kezdetben ugyan még csak 8 korona volt a Rimamurányi részvény hanyatlása és az előző napok 702 koronájával szemben 694 korona a záróárfolyam, de valószínű, hogy további nagyobb hanyatlás is lesz. Mert azt most már mindenki tisztán látja, hogy itt egy teljesen meddő harczról van szó és teljesen kizárt eset, hogy belátható időn belül a Rimamurányi csoport elveszítse vezető szerepét, mert ez a 88 500

részvény bizony nem kölesönként papir, hanem fiksz és biztos kézben levő árú, mely a Rimamurányi szindikátus hatalmát addig biztosítja a társaság kormányzatában, ameddig csak a szindikátus föl nem oszlik.

Et. (226.) **A Magyar Aczélárúgyár R.-T.** 5000 drb 200 K névértékű részvényének tőzsdei jegyzését a budapesti tőzsde tanácsa elrendelte. A vállalat, amelynek részvényei nagyrészt a »Wiener Bankverein« tulajdonában vannak, nem dolgozik valami nagy eredménnyel, az utolsó tíz évben, négy ízben egyáltalában nem fizetett osztalékot s csak az utolsó két évben produkált 12 százalékos dividendát. 1908. évben a bruttó gyártási jövedelem az előző évi 421.035 K-ról, 375.100 K-ra hanyatlott és a tiszta nyereség is 160.308 K-ról 128.624 K-ra csökkent; tartalékalapja mindössze 35.000 K s az idei közgyűlés alkalmából arra újabb dotáció nem történt. A vállalat aktivuma két fő tételből áll: 450.000 K a gyár könyvszerű értéke és 606 K a kintlevőség.

Et. (228.) — **FÉMPIACZ. Fémárak.** London, szept. 24. *Réz*, csili 59·2, határidőre 60, best selected 62, elektrolit 60·10 font. *Ón*, prompt 138·7, határidőre 139·10 font. *Ólom*, spanyol 12·13, angol 13 font. *Horgany*, közönséges 23·2, jobb minőségű 23·17 font. *Antimón*, 29·10 font. *Aluminium* 71 font. *Mk.* (39.) — **Fémek.** A rézpiaczon a múlt héten az árak ismét némileg hanyatlottak. A spekulánsok csalatkoztak abban a reményükben, hogy az amerikai piac hamarosan megélnék, mert az augusztusi statisztikai kimutatások tengerentúl a készletek további jelentékeny növekedéséről számolnak be. Az árukészletek Európában sem lettek kisebbek úgy, hogy egyhamar nincs kilátás a helyzet javulására. A múlt héten Londonban az 58 $\frac{1}{4}$ fontos árban a réz jegyzése olyan alacsony színvonalat ért már el, amilyenre már régen nem volt eset. Sokan azt hitték, hogy a newyorki réztőzsde üzletszabályainak a megváltoztatása ennek a piacznak a világforgalomban a legelső helyet fogja biztosítani, de ez a reménykedés nem vált valóra. *Ón* a múlt héten ismét némileg megszilárdult, mert a spekuláció valamivel nagyobb arányokat öltött. A hozatalok igen nagyok, de a hosszúra spekulálók a vételkedv megélnékülésére számítanak, mert a mostani árak elég kedvezőek a fogyasztóknak. *Ólom* szintén meglehetősen szilárd. A spanyol ólom ára 12, 11, 10-re emelkedett; ellenben az angol árú jegyzése egy csekélységgel alacsonyabb lett. *Horganyban* igen szilárd irányzatról számolnak a jelentések be. Az árak tovább is emelkedtek és a hét végén, Londonban a jegyzés már 23 font volt. *Antimón* nyugodt. *Mk.* (39.) — **VASPIACZ. Nyersvas.** Glasgowban a warrans-üzletben a múlt héten is nagyobb áringadozások voltak élénk forgalom mellett. A 3. számú Middlesborough-warransok 51·5-ről 50/10-re hanyatlottak, a hét végén azonban ismét 51·5-re emelkedtek. Amerikából a jelentések egyhangzóan kedvezőek és az Egyesült Államokból továbbra is nagy a kereslet, különösen a hematit-nyersvasra. Middlesboroughban a piac szilárd, az árak emelkedő irányzatot követnek. *Mk.* (39.) — **A vaspiacsról.** Newyorkból jelentik: Az Iron Age szaklap írja heti jelentésében: A nyersvaspiacz általában élénk. Bázisos nyersvas 1910. első évnegyedében való szállításra 18 $\frac{1}{2}$ dollár árban tartott. A termelők tartozkodó magatartást tanúsítanak. Különböző minőségű öntött vas a legtöbb termelési területen 50 czenttel drágult, de a küszöbön álló importtól az ármozgalom rendezését várják. Keleten egy hajórakomány hármas számú középboorughi árút 17 $\frac{1}{2}$ dollárért adtak, amibe

a behozatali vám már be van számítva. A kokszt ára franko Connesville 1910-ben való szállításra 290 dollárra emelkedett. A keleti kohóművek további 100.000 tonna vasércet fognak 1909. év folyamán még behozni. A tóvidékről származó ércz ára 1910-ben való szállításra 50 czenttel nagyobb lesz. A csikágói sínhengerlőművek 300.000 tonna vasuti sínnek 1910-ben való szállításra kaptak már megrendelést s alkudozásban állanak további 200.000 tonna szállítása dolgában is. *Bp.* (226.) — **A német vaspiacsról.** A berlini börzén a vasbányaértékek napról-napra rohamosan emelkednek, anélkül, hogy a spekulánsok makinációjának tulajdoníthatnók a föllendülést, mint máskor. A fölbuzdulásnak az egyszer mélyebre menő oka van, amely a német vasipar terén tapasztalható csodás fordulatból ered. Kiváltképpen az amerikai piacz kedvező üzletmenetét érzik Németországban, amely most már nagy megrendelés formájában jutott kifejezésre Nyersvasat, rúdvasat és hengerelt vasat azonnal való szállításra nagy tételben rendelték meg amerikai megbizásból a nagy német vasműveknél. Egyébiránt Angliában is tudomást vesznek a kedvező fordulatról, mert javában építik a hadihajókat, pedig még az imént, tekintettel a vaspiacz renyhességére, nehezen fogtak munkába. A német gyárak teljesen föladták a tartozkodást és most már nemcsak a folyó szükségletet fődözik, hanem raktárra is dolgoznak. A rúdvasüzlet kedvező menete abból tűnik ki, hogy már az idén nem vesznek föl megrendelést azonnal való szállításra, sőt a kereskedők sietve fődözik a szükségletet, mert az ár-emelést biztosra veszik. A hengerelt vas-kereslet is tetemesen javult, csak a nyersvas forgalma nem elégít ki, bár remélhető, hogy a várható kivitel a nyersvasipart föllendíti. Nagyjában jobb árakat fizetnek nyersvasért. Ha még az aczélgyárak is teljes erővel kezdik az üzemet, olyan vaskonjunkturára számíthatunk Németországban, amely túlhaladja a newyorki válság előtti is. *Bp.* (229.) — **A magy. és osztrák vaspiacz helyzete.** A magyar és osztrák vaspiaczon a folyó évben előreláthatólag nem fogják az árakat változtatni. Legalább erre vall az a körülmény, hogy az utolsó évnegyedben az eladások változatlan áron történnek. A német vasárak némi emelkedéséből arra következtetnek, hogy legkésőbb a jövő tavasszal nálunk is a régi nivót érhetik el. A hazai művek a múlt hónap óta jól vannak foglalkoztatva. Rúdvasban a fogyasztás még nem érte el a tavalyi mértéket, míg durva bádogból már elérték a múlt év eredményeit. Kivitelről még mindig alig lehet szó az árak kedvezőtlen alakulása miatt. Kevésbé érezhető most Németország versenyé a Balkán államokban. A mozdony- és vaggongyárak ez idő szerint még jól vannak foglalkoztatva, — de hír szerint — nemsokára kénytelenek lesznek üzemeiket korlátozni, hacsak újabb állami megrendelésekhez nem jutnak. Mivel az ekszport a Balkán államok felé megszűnt, tengeren túlra való szállítások után néznek. A gépgyárak kevesebb munkást foglalkoztatnak. *Et.* (230.) — **SZÉNPIACZ.** **A szénpiacz helyzete** napról-napra javul. A bányák a termelt mennyiséget könnyen el bírják helyezni s nincsenek kényszerítve a termelés egy részét a rakodóhelyre helyezni. A bécsi szénkonvenczió jelenleg a következő árat jegyzi: Bécsben, az Északi vasúti állomáson átvéve: Darabos szén 306 fillér, koczka 306 fillér, dió 310 fillér, dió I. 299 fillér, dió II. 279 fillér és borsó rostált 252 fillér 100 kilogramonként. Zsákban a szén ára 100 kilogramonként házhoz szállítva 317

fillér. A kokszereslete még nagyon lanyha, míg a kovács-széné eléggé élénk. A gyári szénben még nem állt be javulás. *Bp.* (230.)

Hírek.

Személyi hírek.

KINEVEZÉSEK. A pénzügyministerium vezetésével megbízott m. kir. miniszerelnök **Huszthy Géza**, **Seyfried Ernő** végzett bányahatósági segélydíjas bányamérnök hallgatókat és **Tassonyi Ernő** díjtalan bányahatósági fogalmazó-gyakornokot bányaeszküdtékké nevezte ki. (*Budapesti Közlöny.* 1909. 220. sz.) — **ÁTHELYEZÉSEK.** **Mády János** m. kir. bányamérnök, Abrudbányára helyeztetett át üzemmérnöki minőségben. *Ab.* (39.) — **Bulla János Kletus** és **Gajdos Nándor** kőrmőezbányai k. bányaal alkalmazott, a Nándor altáró, IV. sz. aknájától, ideiglenesen Opálbánya-bányatelepre lettek áthelyezve. (*Bigg. rend.* 1691/909) — **NYUGDIJAZÁS.** **Guzovics Lajos** bányászati főfelőr, hosszú, eredményekben dús szolgálat után, nyugalomba vonult. *Lts.* — **HALÁLOZÁS.** **Pánkótzki Ferencz** m. kir. pénztári ellenőr, életének 68-ik évében, szeptember 21-én este 1/2 7 órakor Tordán elhunyt. *Mu.* (38.)

Híradások.

A szepesi bányászat visszafejlődése. A *Gr. Csáky féle prakfalvi vasgyári társulat* e napokban 164 bányamunkást és 65 gyári munkást bocsátott el. Úgy hírlik, hogy az „*Osztrák bányatársulat*“ Zakárfalván, bányamivelő üzemét redukálni fogja és *Br. Jakobs*, a Klippbergen üzemben álló bányamivelését, az év folyamán befogja szüntetni. *Szh.* (39.) — **Tirscher József** m. kir. bányatanácsos saját kérelmére történt állandó nyugalomba vonulása alkalmából, tisztársai és tisztelői, f. hó 30-án Selmezbányán, a városi vigadóban bucsúestélyt rendeztek. *Lts.* — **A Brennbergi köszénbánya r.-t. (Sopron)** igazgatósága megállapította, hogy az új fúrásokra előirányzott 80.000 K-t felhasználták és új köszéntelepeket találtak, melyek igen dús tartalmúak. Az új telepek kiaknázására 1.7 millió K-t investálnak és az új tárók hozamát a régiekétől külön könyvelik. *Mk.* (39.) — **Köszén-kutatás Brádon.** A Deutsche Montangesellschaft Brád környékén köszén-kutatásokat végeztet. A próbafúrásokat a Lapp Henrik-féle mélyfúró r.-t. végzi. *Mk.* (39.) — **Ascher Ferencz vezérigazgató**, bányatulajdonos, a »Techn. adm. Berbau u. Hüttenbeamten etc. der Österr. Monarchie« egyesületnek elnöke; az »Österr. Fachpresse« országos egyesületének alelnöke; az »Akt. G. für Bergbau und Tiefbohrungen« r.-t. igazgatósági tagja; a »Montan-Zeitung« tulajdonosa és főszerkesztője, a »K. K. geolog. Reichsanstalt« levelezője stb., stb., mint Magyarország, Ausztria és a Balkán-államok bányászati viszonyainak legjobb ismerője, szakértőnek ajánlkozik. *Lts.* — **Két új magyar bányarendőri szabályzat** bocsátott ki a pénzügyministerium vezetésével megbízott miniszer-

elnök. Az első rendelet (1909. évi 57.323. sz.) a lövőmesterek kötelező alkalmazásáról és a repesztési munkáról a fekete szénbányákban intézkedik, 19. §-ban; a második rendelet (u. a. szám) a szálló szénpor veszélye elleni védekezésről szól a feketeszénbányákban, 17. §-ban. E két rendelet először 1909. évi szeptember hó 29-én a Budapesti Közlöny 221. számában jelent meg. — **Magán-bányaaltiszti körökben** úgy halljuk, igen életre való mozgalom van készülődésben, amelynek az a célja, hogy a társulati bányaaltiszteket egy létesítendő *közös nyugdíj-alapnak* a megteremtésére, közös akcióban egyesítse. Ez eszme, úgy tudjuk, a »Magyar Bányász és Kohász Altisztek Országos Egyesületé» nek támogatására feltétlenül számíthat. A mi részünkről minden meg fog történni, hogy a kétségbe vonhatatlanul üdvös mozgalomnak minél tágasabb körökben barátokat szerezzünk s a meginduló mozgalomnak a mi részünkről, való legintenzívebb támogatását már előre is kész örömmel megígérjük. *Lts.*

Bányászegyesületek.

A magyarhoni földtani társulat máj. hó 5-én szaküléssel kapcsolatos választmányi ülést tartott. Elnök Dr. Koch Antal volt. A szakülésen *Horusitzky Henrik* a löszről és a diluviális faunáról; *Koch Nándor* a tatai Kalváriadomb geológiájáról tartott előadást; *Telegdi Róth Károly* pedig a Kőhalom környékén végzett geológiai kutatásairól számolt be. A választmányi ülés folyamán elnök bejelentette, hogy a Szab. Osztr. Magy. Államvasút-társaság magyarországi bányái-, hutáinak és uradalmainak igazgatósága 400 K-val a Társulat pártoló tagjai sorába lépett. *Fl.* (5.)

Bányahatósági ügyek.

A nagybányai m. kir. bányakapitányság f. é. szeptember hó 23-én, 5069. sz. a. a következő *hirdetést* adta ki: Minthogy az *Él-Sárga nyugati bányatársulat* a f. é. 4689. sz. a. kiadott ama meghagyásnak, hogy az Él-Sárga nyugati bányateret helyezze üzembe és a fokozott 25 K pénzbírságot fizesse meg, a kiszabott határidő alatt, de sőt a mai napig sem tett eleget, ennél fogva az előbb jelzett felhívás értelmében a társulat tulajdonát képező Él-Sárga nyugati 189. számú bányatársulatnak, mint tényleg elhagyott bányajogosítványnak *elvonását*, a bányamegyei alapszabályok 9. §-a értelmében ezennel határozatilag kimondja a kir. bányakapitányság azzal, hogy a kitörlés tárgyában a további intézkedést jelen határozat jogerőre emelkedése után fogja megtenni. — **Az iglói m. kir. bányakapitányság** f. é. szeptember hó 24-én 1931. sz. a. a következő (itt csak kivonatolva közölt) *határozatot* hozta: Minthogy a gölniczbányai *Zechen József Thurzó* nevű *bányatársulat* részvényesei, a gölniczbányai m. kir. bányabiztosság 1909. május hó 21-én 433. sz. a. kelt azon felhívásnak, hogy az elhalt Valkó Viktor bányatársulati igazgató helyébe új meghatalmazottat jelentsenek be, a bányát művelésbe vegyék és az üzem eddigi elhanyagolását igazolják a kitűzött 3 hónapi határidő alatt ele-

get nem tettek, azért a bányakapitányság őket az általános bányatörvény 239. §-a alapján ide 30 nap alatt egyetemlegesen megfizetendő 20 korona *pénzbírságban elmarasztalja* és ismételten felhívja, hogy a gölniczbányai m. kir. bányabiztosság idézett rendeletének újabb 3 hónapi határidő alatt annál inkább eleget tegyenek, mivel ellenkező esetben a bányakapitányság a bányajogosítványt, az általános bányatörvény 243. §-a alapján el fogja vonni. (Budapesti Közlöny. 1909. 221. sz.)

Társadalmi hírek.

Straka József k. nándoraknai bányaitiszt m. hó 19-én, Kőrmöczbányán megnősült; neje szül. Schneider Rozália, Kőrmöczbányáról. — **Emödy Géza** k. pü. számtanácsost, a pénzverőhivatali számvevőség főnökét, f. hó 21-én neje, szül. Köhler Irma, elhalálozásával súlyos csapás érte. Az elhunytat m. hó 25-én nagy részvét mellett temették el Kőrmöczbányán. *E. T.* IX/28.

Vegyes hírek.

A Vacuum Oil Company Szombathelyen gyártelepet akart létesíteni. A Vacuum Oil Co. amely az utóbbi időben élénk versenyt támaszt a magyar petróleum-iparnak, az almásfüzitői telep után most Szombathelyen is akart nagyobb szabású petróleumtelepet létesíteni. Szombathely város tanácsa azonban tekintettel arra, hogy a tűzveszélyes telep az ottani szövőgyár, munkástelep és a környék biztonságát állandóan veszélyeztetné, nem adta meg az engedélyt a telep létesítésére. *Et.* (228) — **Tűz Zólyombrézón.** A besztercebányai helyi lapok egyike, legutóbbi számában azt írta, hogy a *zólyombrézói vasgyárban* tűz volt, aminek következtében a tetőzet egészen leégett. A vasgyári hivatal e téves híradást helyesbíti s azt írja a »Zólyomvármegyei Hirlap«-nak, hogy a jelzett tűzről Zólyombrézón mit sem tudnak. Mindössze egy kevés kiömlött olaj gyuladt meg a hengerlőműben, amelyet azonnal eloltottak. A tetőzetnek azonban csekély megpörkölésén kívül semmi baja. A kár elenyészően csekély. *Zv.* (39) — **Egy bányászaltiszt tragédiája.** Petrozsényből híre jött, hogy ott **Unsi János** bányafelőr nemrég nyomtalanul eltűnt. Rumániából, Tirguin-ből távirati értesítés érkezett, hogy ott a Zsil folyóból hullát fogtak ki, amelyen bányászati egyenruha volt. A hullán külső sérülések nyomai látszanak. A hatóságnak a kiküldöttje megállapította a hullának Unsi-val való azonosságát és azt, hogy Unsi-t **Jeringer János** bozsuri illetőségű bányamunkás gyilkolta meg, akit az igazgatóság Unsi János bányafelőr tanácsára a szolgálathól elbocsátott. Jeringer nyomtalanul eltűnt. *Pn.* (229.) — **A freistadti acél- és vasgyár,** amely tudvalevőleg nem tagja az osztrák vas-kartelnek, a bécsi lakatosok anyagbeszerző szövetkezetével társulva, Bécsben korlátozott felelősségű társaság alakjában vas- és acéllárúkereskedést alapított. Az új társaságnak, amelynek czége Wiener Eisenhandels-Gesellschaft m. b. H., beavatoltan az a célja, hogy a lakatosmestereknek lehetővé tegye, hogy vasszükségletüket a vaszindikátus elkerülésével szerezhessék be. Hír szerint hasonló társaságot óhajt a sziléziai vasmű Budapesten is létesíteni. *Mk.* (39.)

Hírek a külföldről.

Váltópénz aluminiumból. Párisból jentik: Franciaországban még a múlt évben elhatározták, hogy újévtől kezdve az állam aluminiumból készült váltópénzt hoz forgalomba. Összesen 3487 millió tizszantimos és 5625 ötszantimos veretését tervezték, amelynek hatvanhárom millió frank az értéke. Mivel a pénz készítéséhez 22 millió kilogram alumínium szükséges, amelynek 108 millió frank az értéke, az állam a

veretés költségeit leszámítva ötvenegy millió nyereségre számíthat. A pénzdarabok súlyát egyenkint két-három grammal állapították meg. Ujabban azonban az állam elhaláloztatta, hogy húszonötszantimos pénzdarabokat is fog aluminiumból veretni. A francziák már előre is örülnek az új pénznek, amelynek súlya alig lesz érezhető. A pénz értékét, a régi szokástól eltérően, nem domborúan nyomják ki a pénzdarabokra, hanem homorúan. Ezzel az eljárással is valamivel könnyebbé teszik a pénzt. Franciaország az első állam, amely az aluminiumpénzt bevezeti, valószínű azonban, hogy példáját nemsokára követni fogják a többi országok is, mert az aluminiumpénz könnyű súlya miatt bizonyára kedvelt pénz lesz. Nem egész negyven évvel ezelőtt, a német-francia háború után, a francia nemzetgyűlés egyik tagja azt ajánlotta, hogy az állam a papirospénz helyett aluminiumból készült pénzt hozzon forgalomba. Abban az időben az aluminiium értéke majdnem tízszer nagyobb volt mint ma úgy, hogy csak a legnagyobb értékű pénzt akarták a drága, könnyű fémből veretni. A nemzetgyűlés már csaknem elfogadta az indítványt, amikor a szakemberek felszólaltak ellene és kijelentették, hogy az aluminiium nem alkalmas a pénzverésre. Erre a kijelentésre a nemzetgyűlés elvetette a javaslatot. Csak néhány évvel azelőtt, amikor az aluminiium előállítására olcsóbb lett, kezdtek megint azzal a gondolattal foglalkozni Franciaországban, hogy pénzt veretnek aluminiumból. Most már azonban olcsósága miatt csak váltópénzt akartak belőle készíteni. Tavaly aztán végképp elhatározták, hogy ezután a váltópénzt csakis aluminiumból szabad veretni. *Bp.* (226.) — **Nyersvasnak elektromos úton való előállítása.** Három svéd mérnök szabadalmat szerzett nyersvasnak, elektromos úton való előállítására. Szakemberek állítják, hogy a szabadalmazott új eljárás az elektromos úton való nyersvasgyártás problémáját úgy technikailag mint gyakorlatilag tökéletesen megoldotta. Azt várják, hogy az új találmány Svédország vasiparát egészen át fogja alakítani. A költségek tonnánként 10 K-val, vagyis 60 K-ról, 50 K-ra csökkennek. Több vasgyár a szabadalmat már meg is szerezte. *Db.* (217.)

Munkásügyek.

MUNKÁSMOZGALMAK. Az angol köszénbányászat válsága. Londonból jelentik, hogy a

velsi köszénbányákban újra sztrájkmozgalomtól félnek. A munkaadók és a munkások között fölmerült nézeteltérést a békebizottság elintézetlenül hagyta. A helyzet éppen olyan aggasztó, mint az idén januárban volt, amikor már a munkások kizárására kellett gondolni. Most a munkások ismét a munka beosztásával elégedetlenek, mert keresetük nem elegendő. A munkások megbizottai, mielőtt véglegesen megszakítják az alkudozást a bányatulajdonosokkal, ügyüket a legfőbb munkatanács elé terjesztik. A bányatulajdonosok eltökélték, hogy bezárják a bányákat, ha a munkások le nem szerelnék. *Bp.* (225.)

Közlekedés.

Eperjes—sóvári villamos h. é. vasút. Az Eperjes város főterétől a sárosmegyei *Sóvár községben levő főbányahivatalig* vezetendő villamos h. é. vasútra a kereskedelemügyi minister megadta az előmunkálati engedélyt a Ganz-féle villámossági r.-t.-nak és az Eperjesi villámvilágítási és erőátviteli r.-t.-nak. — **Gurahon-czimbrói bányavasút.** Gróf Zselénszky Róbert Gurahoncz és Zimbró közt bányavasútát épített. *Mk.* (38.)

Szakoktatás.

Az 1909. év őszén tartandó bányászati főiskolai szakállamvizsgán: Ministeri biztos: Mály Sándor minister tanácsos. *Ekzaminátorok:* Andreics János szénbányaigazgató, Grillusz Emil főtanácsos, Farbak István főb. tan.,

Kurovsky Zsigmond bányatanácsos. *Az államvizsga letételére jelentkeztek*: 15-en és pedig: Bányász: 12. Fémkohász: 2. Vaskohász: 1. — **Bányaiskolai tanulók létszáma az 1909/10. tanítási év elején.** A *selmezbányai* m. kir. bányaiskolán van kincstári ösztöndíjas növendék 21, magán növendék 18, összesen 39; ezek közül bányásznövendék 23, kohásznövendék 16. A *felsőbányai* m. kir. bányaiskolán van 38 bányásznövendék, s ezek között kincstári ösztöndíjas 21, magán-tanuló 17. A *pécsi* m. kir. szénbányaiskola, bányásznövendékeinek száma 23. A *petrozsényi* m. kir. szénbányász-iskola 1909/10. és 1910/11. tanfolyamaira 26 bányásztanuló vétetett fel. A *verespataki* m. kir. bányaiskolai bányásznövendékeinek (I. éf.) sz. 12. A *rozsnyói* bányaiskolára felvett tanulók sz. 18. A magyarországi bányaiskolák növendékeinek száma e szerint tehát mindössze 156; ezek között bányásztanuló: 140; kohász növendék 16; kincstári ösztöndíjas: 42, magános: 114.

Irodalom.

Könyvismertetés. | **Straub Sándor** kitünő művének, az **Elektrotekniá**-nak ismét megjelent egy füzeté és ezzel teljessé lett a könyv ötödik része is, amely az áramelosztási rendszerekkel, vezetékek és hálózatok tervezésével és szerelésével, kapcsolókkal, olvadó biztosítókkal stb. foglalkozik. Örömmel forgatjuk ennek a minden ízében alapos, könnyen érthető és a legtagasabb mezőket felölelő műnek ezt a legújabb füzetét is, amely bizonyítéka annak, hogy Straub Sándor műve a legmeszszebb-menő gyakorlati igényeket is kielégíti. A munka most megjelent füzetében részletesen megtaláljuk a vezetéknek oszlopokon és falon való szerelését, feszültség alatt levő vezetékek leesés ellen való biztosítását; ólomkábelek, kapcsolók, olvadó biztosítók, túlfeszültség-biztosítók és villámhárítók leírását. A művet figyelmébe ajánljuk mérnököknek, gépészeknek és szerelőknek egyaránt. Az V-ik rész ára 9 K. Megrendelhető szerzőnél, Budapesten VI. Andrassy-út 72. sz. alatt. *Ku.* (18.)

Lapszemle. | **A földtani Közlöny** 1909. évi május havi füzeté (5) a napokban jelent meg. Tartalma: *Koch Nándor*: A tatai Kalvária-domb földtani viszonyai; *Dr. Koch Nándor*: Adatok a «Tmaegoceras»-nem ismertetéséhez; *Dr. Szathmáry László*: A Wollastonit és mesterséges előállítás. *Lts.*

